

C. de Baat, A. van Nieuw Amerongen, F. Lobbezoo
 Gebitsslijtage. Een praktische handreiking voor preventie, diagnostiek en behandeling
 Houten: Prelum Uitgevers, 2009
 251 bl., geïll. € 120,00.
 ISBN 978 90 8562 020 4

Gebitsslijtage

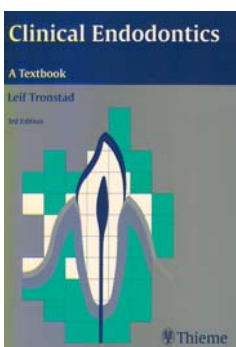
Gebitsslijtage is een groeiend probleem in de tandheelkunde, allereerst door een toenemend gebitsbehoud tot op hoge leeftijd en een vergrijzing van de bevolking, maar er zijn ook aanwijzingen dat bijvoorbeeld erosieve slijtage onder jongeren vaker voorkomt. Dit boek is dan ook een welkome aanvulling op de Nederlandstalige tandheelkundige literatuur. Het boek is duidelijk gericht op de algemeen practicus, met overzichtelijke lijsten en tabellen en veel klinische illustraties van goede kwaliteit.

In het eerste deel is gekozen voor een opzet die is gericht op de verschillende typen van gebitsslijtage, te onderscheiden door de verschillende oorzakelijke factoren die doorslaggevend zijn: attritie, abrasie, demasticatie, abfractie en erosie. Zij worden alle beschreven naar etiologie, klinisch beeld, diagnostiek en preventie. Helaas is hierin enige disbalans waarneembaar: in de erosiehoofdstukken (erosie bij kinderen wordt apart behandeld) wordt bijvoorbeeld onevenredig veel aandacht besteed aan onderzoek naar voedingsmiddelen. Hierna volgen hoofdstukken over vooral diagnostische vraagstukken, waaronder het onderscheiden van de typen gebitsslijtage

en het monitoren van de progressie ervan, over de presentatievormen en over de restauratieve behandeling. De auteurs van het boek nemen duidelijk stelling waar het de restauratieve behandelbeslissing betreft en hoewel dit niet geheel wordt ondersteund door wetenschappelijk bewijs, is dit een te prijzen opstelling. Immers, er is nog zo weinig onderzoek gedaan op dit gebied, dat beslissingen vooral door praktisch inzicht en klinische ervaring moeten worden geleid.

Het tweede deel van het boek, ruim 80 pagina's, bestaat uit 10 goed gedocumenteerde casus. Dit deel zal de algemeen practicus misschien wel het meeste aanspreken, omdat op heldere wijze een aantal meer of minder complexe gevallen van gebitsslijtage worden beschreven. Steeds worden enkele behandelopties aangedragen, waarbij de gekozen optie wordt onderbouwd en het eindresultaat wordt getoond. Het betreft behandelingen met alleen composiet, maar ook in combinatie met kronen en implantaten.

Kortom, een zeer leesbaar boek dat zijn ondertitel - een praktische handreiking - meer dan waar maakt.

L. Tronstad
 Clinical endodontics. A textbook
 Stuttgart/New York: Thieme, 2009
 272 bl., geïll. € 49,95.
 ISBN 978 3 13 768103 8

Klinische endodontie

'Clinical endodontics' is geschreven door de Noorse emeritus-hoogleraar Tronstad van de universiteit van Oslo. Deze uitgave is een geactualiseerde derde druk, bedoeld voor tandheelkundestudenten, tandartsen-algemeen practici en, in ons land, gedifferentieerde tandarts-endodontologen. In 17 hoofdstukken komen alle facetten van de endodontologie ter sprake. Twee hoofdstukken gaan over respectievelijk het endodontium en het apicale parodontium, gevolgd door 2 hoofdstukken over symptomen, onderzoeken en diagnoses van endodontische problemen. Dan volgen 2 hoofdstukken over de behandeling van de vitale pulpa en de niet-vitale pulpa. Endodontische noodhulp krijgt ook een hoofdstuk. Hierin wordt besproken wat mondzorgverleners direct kunnen doen bij trauma's en wanneer niet-vitale gebitselementen opspelen. Ook staat de auteur stil bij de verschillende aspecten van wortelresorptie. Daarop volgen 4 hoofdstukken over de benodigde materialen en methoden voor

een goede wortelkanaalbehandeling. Uiteraard ontbreekt een hoofdstuk over de gemiddelde morfologie van het endodontium en behandelrichtlijnen niet. Het afsluitende deel bevat korte hoofdstukken over endodontische complicaties, herbehandelingen, bleken van vitale en niet-vitale gebitselementen, restaureren van endodontisch behandelde gebitselementen en prognoses van endodontische behandelingen.

Het boek maakt een complete indruk. De 572 illustraties zijn helaas allemaal in zwart-wit, waardoor het boek weinig uitstraling heeft. Dankzij de duidelijke structuur is het goed te gebruiken als studieboek. Wat de opzet betreft, lijkt het boek erg sterk op het Nederlandse endodontologieboek van Thoden van Velzen et al, waarvan waarschijnlijk deze maand een nieuwe versie verschijnt.

'Clinical endodontics' is een goed studieboek. Wie echter nog even geduld heeft, kan het binnenkort vergelijken met het Nederlandse equivalent en dan een weloverwogen keuze maken.

D. Edeler
De drinkwaterfluoridering.
Tandartsen, staat en volksgezondheid
in Nederland, 1946-1976
Houten: Bohn Stafleu
Van Loghum, 2009
374 bl. € 40,-.
ISBN 978 90 313 5235 7.
Academisch proefschrift

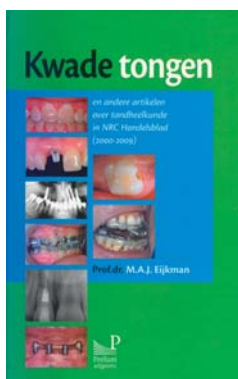
Drinkwaterfluoridering

In dit zeer interessante proefschrift beschrijft historicus Dennis Edeler de geschiedenis van de drinkwaterfluoridering in Nederland. Edeler vroeg zich af hoe het kon dat wetenschappers met grote stelligheid concludeerden dat drinkwaterfluoridering effectief, veilig en doeltreffend was, maar dat deze methode toch bloot kwam te staan aan hevige maatschappelijke kritiek en uiteindelijk uit de belangstelling verdween. Edeler onderscheidt 3 perioden in deze geschiedenis: de klassieke traditie van preventie (1946-1960), een krachtige coalitie (1960-1968) en conflicterende maatschappijopvattingen (1968-1976). Tevens beschrijft hij de maatschappelijke veranderingen: de toename van assertiviteit van burgers, het ontstaan van maatschappelijke groeperingen, de opkomst van een debatcultuur en de ontluikende rol van de media, in het bijzonder van de televisie. Deze ontwikkelingen leidden tot een veranderend speelveld waarbinnen de discussie over drinkwaterfluoridering plaatsvond.

Uitgebreid beschrijft Edeler de bezwaren van de tegenstanders. Deze waren tandheelkundig, technisch, economisch, milieukundig, ethisch, juridisch, staatrechtelijk en medisch van aard. Veel aandacht heeft hij ook voor de beroepsgroep,

de beroepsorganisatie en de onderzoekers van het Tiel-Culemborg-experiment. Dat experiment was oorspronkelijk opgezet als klinisch onderzoek, maar toen de resultaten na enkele jaren zo succesvol waren, werd op gemeentelijk niveau besloten tot invoering over te gaan. Bepalend voor het uiteindelijke lot van de drinkwaterfluoridering in Nederland was het ontbreken van wetgeving die fluoridetoediening mogelijk maakte. De Raad van State en de Hoge Raad dwongen de regering wetgeving voor te bereiden, maar toen dit eindelijk zou gebeuren was de publieke opinie zodanig negatief beïnvloed, dat het de politici en de regering aan durf ontbrak deze wettelijke basis te formaliseren.

Het boek leest als een spannende roman, die blijft boeien hoewel de afloop bekend is, vooral omdat de auteur informatie geeft uit interviews met direct betrokkenen en uit archieven. Zonder Edeler zou deze informatie waarschijnlijk nooit zijn geopenbaard. Het boek leert de lezer hoe het kan misgaan met een veelbelovende preventiemethode als de implementatie niet voldoende zorgvuldig wordt voorbereid en de kritiek van tegenstanders te laat of onvoldoende inhoudelijk wordt gepareerd.

M.A.J. Eijkman
Kwade tongen en andere artikelen
over tandheelkunde in NRC
Handelsblad (2000-2009)
Houten: Prelum Uitgevers, 2009
126 bl. € 19,50.
ISBN 978 90 8562 053 2

Kwade tongen

Al meer dan 35 jaar schrijft professor Eijkman voor een breed publiek over tandheelkundige wetenswaardigheden in het *NRC Handelsblad*. Om dat zo lang te kunnen doen, moet hij wel een ruime blik op het vakgebied hebben. Dat valt misschien niet op bij lezing van een enkel artikel, maar wel bij lezing van een hele bundel. Eijkman zou Eijkman niet zijn als hij in zijn grondigheid niet zelf zou zorgdragen voor die bundeling. Na de eerdere boekjes 'Gezond gebit', 'Met open mond', 'Geknars van tanden' en 'Krappe kaken' is nu 'Kwade tongen' verschenen. Het is een bundeling van 49 krantenartikelen uit de periode 2000-2008, waarvan een deel is bewerkt. Sommige van de in het boekje opgenomen artikelen zijn destijds niet geplaatst omdat de redactie van de krant vond dat ze op dat moment te weinig nieuwswaarde hadden. Van andere artikelen is de tekst geactualiseerd

of is de oorspronkelijke tekst van Eijkman opgenomen, terwijl de tekst voor de krant door de redactie was ingekort. De onderwerpen variëren van cariës bij kinderen, implantaten, nachtonrust, knersende kiezen en stress in de mond tot 'komende tandartsen willen niet voltijds werken'. Het boekje is prettig en vlot leesbaar geschreven.

Welke doelgroep Eijkman en de uitgever op het oog hebben, is niet helemaal duidelijk. De schrijfstijl is onmiskenbaar gericht op de niet-professionele krantenlezers en niet op mondzorgverleners en dat is gezien de achtergrond van de inhoud begrijpelijk. Toch wordt het boekje vooral wervend onder de aandacht van mondzorgverleners gebracht. Bij verdere lezing wordt gelukkig wel duidelijk dat het boekje enkele uren luchtig leesplezier biedt. En dat is veel waard.